

захоўваецца ў Беларускай дзяржаўнай архіве навукова-тэхнічнай дакументацыі і налічвае 457 адзінак захавання за перыяд з 1966 па 2007 г. Гэта дакументы справаводства цэнтральных органаў і рэгіянальных аддзяленняў, дакументы Бюро прапаганды ведаў аб помніках гісторыі і культуры, даведкі пра стан помнікаў гісторыі і культуры на тэрыторыі рэспублікі і матэрыялы пра стварэнне «Звезда помнікаў гісторыі і культуры Беларусі». Прыгаданыя крыніцы паспяхова дэманструюцца на занятках пры вывучэнні тэм, звязаных з аналізам зместу крыніц: разбіраюцца элементы метада крыніцазнаўства, на аснове якіх даследчык робіць высновы аб ступені паўнаты і дакладнасці крыніц, іх пазнавальных магчымасцях і навуковай каштоўнасці.

Такім чынам, выкарыстанне вынікаў навуковых даследаванняў спецыялістаў у якасці прыкладаў з'яўляецца абавязковым элементам выкладання дысцыпліны «Крыніцазнаўства».

С. А. Паўлава,
*кандыдат філалагічных навук, дацэнт,
прафесар кафедры бібліятэчна-інфармацыйнай
дзеянасці*

**МАГЧЫМАСЦІ ПРАКТЫКА-АРЫЕНТАВАННЫХ
ТЭХНАЛОГІЙ У ФАРМИРАВАННІ ПРАФЕСІЙНЫХ
КАМПЕТЭНЦЫЙ БУДУЧЫХ БІБЛІЯТЭКАРАЎ
(на прыкладзе выкладання курса
«Бібліятэчны менеджмент»)**

Праблема прафесійнай кампетэнтнасці сёння разглядаецца як ключавая ў працэсе забеспячэння грамадства прафесійнымі кадрамі вышэйшай кваліфікацыі. Пачатак навуковаму вывучэнню гэтай праблемы паклалі расійскія навукоўцы (В. А. Болотаў, І. А. Зімняя, Н. У. Кузьміна, А. К. Маркава), а іншыя кампетэнцыі студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі і выпускнікоў даследуюць беларускія навукоўцы (А. І. Жук, О. Л. Жук, Н. Н. Кошель, А. В. Макараў, Ю. М. Галкоўская) і інш.

Аднак даследаванняў у вобласці падрыхтоўкі спецыялістаў для бібліятэчна-інфармацыйнай сферы недастаткова.

У змесце сучаснай прафесійнай адукацыі цэнтральнае месца займаюць не столькі веды, сколькі спосабы, сродкі дзейнасці, алгарытм вырашэння псіхолога-педагагічных задач. Таму у нашай краіне акцэнт у аднаўленні зместу падрыхтоўкі спецыялістаў робіцца на ўзмацненні практыка-арыентаванай накіраванасці.

Адзначым, што прафесійныя кампетэнцыі з'яўляюцца не толькі інтэграванымі вынікамі навучання, праяўляюцца і існуюць у форме дзейнасці, але і звязаныя са значнай колькасцю аб'ектаў дзейнасці, нарошчываюцца сумесна з іншымі кампетэнцыямі, фарміруючы прафесійную кампетэнтнасць бібліятэкара. Іншымі словамі, пры высокім узроўні сфарміраванасці прафесійных кампетэнцый студэнт павінен быць здольны да самастойнай прафесійнай дзейнасці.

Асаблівасцю выкладання спецыяльных дысцыплін для студэнтаў – бакалаўраў ФІДК – з'яўляецца іх непасрэдная практыка-арыентаваная накіраванасць. Практыка-арыентаваны падыход дазваляе не толькі высвятляць вызначанае кола тэарэтычных пытанняў па выкладаемай дысцыпліне, але і фарміраваць у студэнтаў навыкі кіравання чалавечымі рэсурсамі арганізацыі, умення выкарыстоўваць атрыманыя веды на практыцы.

Выпускнікі факультэта інфармацыйна-дакументных камунікацый ва ўмовах канкурэнцыі на рынку інтэлектуальнай працы могуць рэалізавацца ў прафесійным плане, калі яны будуць валодаць прафесіяналізмам, кампетэнтнасцю, прафесійнай мабільнасцю, уменнем адаптавацца да хутка зменлівых умоў, сфарміраванымі ключавымі і базавымі прафесійнымі кампетэнцыямі.

У сувязі з гэтым актуалізуецца задача аднаўлення зместу адукацыйнага працэсу шляхам узмацнення яго практычнай накіраванасці.

Практыка-арыентаваны падыход не зніжае значнасць тэарэтычнага блоку, але дае магчымасць мяняць тэхналогію навучання і пераходзіць ад тэхналогій перадачы ведаў да тэхналогіі навучання з набыццём вопыту.

У сістэме прафесійнай адукацыі выкарыстоўваюць розныя падыходы да практыка-арыентаванай адукацыі. Найбольш вузкі падыход звязвае практыка-арыентаванае навучанне з

фарміраваннем прафесійнага вопыту студэнтаў пры пагружэнні іх у прафесійнае асяроддзе падчас вучэбнай, вытворчай і перададдыпломнай практыкі [1].

Праходжанне практыкі садзейнічае фарміраванню ў студэнтаў уяўленняў аб прафесіі, патрабаваннях, якія прад'яўляюцца да канкрэтных работнікаў, асмысленню ролі ў розных напрамках дзейнасці бібліятэк. Тым не менш практыка-арыентаваны падыход мадэліравання фрагментаў будучай прафесійнай дзейнасці пры выкарыстанні магчымасцей кантэкставага (прафесійна накіраванага) вывучэння прадугледжвае выкарыстанне прафесійна арыентаваных тэхналогій навучання і метадык профільных і непрофільных дысцыплін [2].

Найбольш шырокі погляд у дастатковай ступені змястоўна сфармуляваў Ф. Г. Ялалаў [3] у дзеясна-кампетэнтнаснай парадыгме, адпаведна якой практыка-арыентаваная адукацыя скіравана на набыццё не толькі ведаў, уменняў і навыкаў, але і вопыту практычнай дзейнасці з мэтай дасягнення прафесійных і сацыяльна-значных кампетэнтнасцей. Гэта забяспечвае ўключэнне студэнтаў у работу і іх актыўнасць, параўнальную з актыўнасцю выкладчыкаў. Матывацыя да вывучэння тэарэтычнага матэрыялу ідзе ад патрэбы ў вырашэнні практычнай задачы. Аўтар абгрунтаваў дзеясна-кампетэнтнасны падыход як разнавіднасць практыка-арыентаванага падыходу, ён прадугледжвае выкарыстанне актыўных метадаў навучання, якія характарызуюцца нестандартнымі формамі і метадамі. Акрамя таго, актыўныя метады навучання развіваюць у студэнтаў навыкі самастойнай інтэлектуальна-практычнай дзейнасці, а таксама арыентаваныя на больш шырокае ўзаемадзеянне суб'ектаў адукацыйнага працэсу.

Практыка-арыентаванае навучанне разглядаецца як сістэма паэтапнага ўцягнення студэнтаў у працэс пазнання фундаментальных прадметных ведаў праз засваенне тэхналогій іх якаснага і колькаснага адбору, сістэматызацыі і ацэньвання іх верагоднасці. Праз выкарыстанне комплексу прафесійна арыентаваных тэхналогій, форм і метадаў навучання, якія садзейнічаюць фарміраванню не толькі прафесійных кампетэнцый, але і здольнасці да рэфлексіі і прафесійнай самаактуалізацыі.

Тут можна гаварыць аб дуальнай адукацыі, элементы якой паступова ўкараняюцца ў навучальны працэс. Яе сутнасць

зключаецца ў сбалансаваным спалучэнні тэорыі і практыкі. У гэтай сувязі ставіцца задача аднаўлення зместу адукацыі шляхам узмацнення яго практычнай накіраванасці.

Змест і метады дысцыпліны павінны быць падпарадкаваны дыдактычным заканамернасцям практыка-арыентаванага падыходу і пабудаваны адпаведна з этапамі дасягнення канчатковага прадукту навучання. Гэта азначае пераразмеркаванне суадносін тэарэтычнай, практычнай і метадычнай інфармацыі ў вобласці фарміравання прафесійных практычных кампетэнцый.

Вучэбная дысцыпліна «Бібліятэчны менеджмент», яе метадычнае забеспячэнне ўяўляе сабой структурна-лагічную мадэль працэсу фарміравання прафесійна значных кампетэнцый спецыяліста бібліятэчна-інфармацыйнай сферы, што праглядаецца ў вучэбна-метадычным комплексе. Прапанаваная мадэль прадстаўлена як адукацыйны праект, г. зн. форма арганізацыі заняткаў, якая прадугледжвае комплексны характар дзейнасці ўсіх яго ўдзельнікаў на атрыманне канкрэтных вынікаў, вырашэнне той ці іншай тэарэтычнай або практычнай праблемы. Гэты вынік можна ўбачыць, асмысліць, прымяніць у практычнай дзейнасці. Метад праектаў заўсёды арыентаваны на самастойную дзейнасць студэнтаў – індывідуальную, парную, групавую, якую яны выконваюць на працягу вызначанага часу. Для творчай самастойнай работы студэнтам прапанаваны камплект дыдактычных матэрыялаў (кіраўнічыя практыкумы, вучэбныя трэнінгі, дзелавыя гульні, варыянты канфліктных сітуацый і праблемныя заданні для аналізу і рашэння, развіваючыя тэсты, эсе і г. д.).

На першым этапе праектнага навучання складаецца наступная мадэль дысцыпліны – рабочая праграма, дзе ўсебакова раскрываецца яе значэнне для дадзенай спецыяльнасці, міжпрадметныя сувязі, аб'ём, змест тэарэтычнай і практычнай частак, формы арганізацыі вучэбнага працэсу, кантролю і тэхналогіі. Акрамя праграмы распрацаваны метадычны комплекс, у якім асноўны ўплыў на выбар зместу інфармацыі мае канчатковы прадукт прафесійнага навучання – канкрэтызаванне віда дзеянняў, што складаюць аснову прафесійных кампетэнцый на базе практыка-арыентаванага падыходу. Гэта вызначае выбар форм і метадаў навучання і стварае структуру вучэбнага працэсу.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны прадугледжвае тэарэтычнае навучанне (лекцыі, семінарскія, практычныя, лабараторныя заняткі, тэставыя заданні і СРС). Праектнае навучанне патрабуе выкарыстанне сукупнасці інтэрактыўных метадаў (алітэрацыя паняццяў, праблемнага навучання, мазгавая атака, кейс-стадзі). Важна адзначыць, што кожны модуль дысцыпліны завяршаецца прадстаўленнем манапраектаў, якія рыхтуюцца ў камандах.

Напрыклад, вучэбны трэнінг: дыкурсійнае бачанне кіраўнічай дзейнасці і яе адлюстраванне ў структурна-лагічных мадэлях, малюнках, дзе студэнты набываюць навыкі мадэлявання, развіцця абстрактнага мыслення і вобразна-лагічнага бачання працэсаў кіраўнічай дзейнасці як важнейшай якасці менеджэра. Практычнае заданне: кіраўнічая сістэма (сутнасць і вобраз), дзе студэнты прадстаўляюць структурна-лагічную мадэль кіравання вядомай ім бібліятэкі. Выкананне гэтага задання дае магчымасць замацоўваць веды аб сутнасці сістэм, сістэмнасці, а таксама структурнай пабудове арганізацыі. Практычныя заняткі кожнага модуля дысцыпліны ўяўляюць сабой міні-праект, дзе выкарыстоўваюцца веды, уменні, кампетэнцыі, набытыя падчас арганізацыі і прадстаўлення праектаў па кожнаму модулю дысцыпліны. Завяршаецца дысцыпліна комплексным праектам, які інтэгрыруе веды, атрыманыя ў папярэдніх заданнях.

Тэхналогія правядзення заняткаў уяўляе сабой выкарыстанне комплексу інтэрактыўных метадаў. Напрыклад, прапануецца метада «Засваення паняццёвага апарату дысцыпліны» у тэарэтычным модулі дысцыпліны. Яго мэта – развіццё індывідуальнага мыслення, рэфлексіі, асмыслення студэнтамі паняццяў, каштоўнасных арыентацый, стварэнне свайго індывідуальнага сэнсу таго ці іншага паняцця, абмен сэнсамі. Метада рэалізуецца праз некалькі этапаў: на першым этапе вызначаецца паняцце. Выкладчык прапануе студэнтам работу з даведачнай літаратурай, дзе яны знаходзяць універсальнае вызначэнне і запісваюць яго ў асабовы слоўнік. Падчас самастойнай работы, г. зн. на другім этапе робіцца падбор падобных (па аднаму з кожнай тэмы) паняццяў. На трэцім этапе адбываецца падбор супрацьлеглых паняццяў. Такім чынам складаецца асабовы талковы слоўнік па дысцыпліне.

Важнай умовай укаранення практыка-арыентаванага падыходу з'яўляецца стварэнне выкладчыкам асяроддзя, у якім студэнты маюць магчымасці праявіць і рэалізаваць свой інтарэс да пазнання. Гэта патрабуе ад выкладчыка наяўнасці і кампетэнцый валодання інавацыйнымі тэхналогіямі, прафесійнай падрыхтоўкі. Ведання зместу і структуры метадычнага забеспячэння, СРС і спецыфікі яе арганізацыі, метадалогіі распрацоўкі і выкарыстання тэставых і індывідуальных заданняў на аснове вытворчых сітуацый. Роля выкладчыка мяняецца з транслятара ведаў на менеджэра, робіць яго кансультантам і арганізатарам розных відаў дзейнасці студэнтаў, правадніком у фарміраванні кампетэнцый [4].

1. *Ветров, Ю.* Практико-ориентированный подход / Ю. Ветров, Н. К. Лушина // Высшее образование в России. – 2002. – № 6. – С. 43–46.

2. *Вяткина, И. В.* Педагогические условия профессионального воспитания будущих специалистов в техническом вузе / И. В. Вяткина, Э. Р. Хайруллина, Л. Ю. Махоткина. – Казань : КНИТУ, 2017. – 196 с.

3. *Солянкина, Л. Е.* Модель развития профессиональной компетентности в практико-ориентированной образовательной среде / Л. Е. Солянкина // Известия ВТРУ. – 2011. – № 1.

4. *Ялалов, Ф. Г.* Деятельностно-компетентностный подход к практико-ориентированному образованию [Электронный ресурс] // Интернет-журнал «Эйдос». – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2007/0115-2.htm>. – Дата доступа: 12.01.2020.

Е. В. Пагоцкая,

кандидат искусствоведения,

старший преподаватель кафедры белорусской и мировой художественной культуры

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ФИДК ПРИ ИЗУЧЕНИИ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ «ИСТОРИЯ ИСКУССТВ»

Учебная дисциплина «История искусств» входит в компонент учреждения высшего образования, включена в учебный модуль «Эстетика и история искусств», разработана для студентов факультета информационно-документных коммуника-